HIRVENSALMEN KUNTA

VUOSITTAINEN HYVINVOINTIRAPORTTI

2025

Dokumentin sisältö

JOHDANTO

OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS
1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

OSA II HYVINVOINTISUUNNITELMA
2 Strategian painopisteet ja linjaukset
3 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat
4 Hyvinvointisuunnitelma

JOHDANTO

Yksi kuntien lakisääteisistä tehtävistä on hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, vaikka sosiaali- ja terveyspalvelut siirtyivät hyvinvointialueiden järjestettäväksi vuoden 2023 alusta. Kunnan on seurattava kuntalaisten elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin ja raportoitava toteutetuista toimenpiteistä. Hyvinvointikertomus on kuvaus kunnan hyvinvoinnista ja terveydestä sekä niiden edistämisestä. Hyvinvointikertomus toimii näiden seurannan ja arvioinnin välineenä virkamiesjohdolle ja kuntapäättäjille. Laaja hyvinvointikertomus laaditaan kerran valtuustokaudessa ja vuosittain laaditaan hyvinvointiraportointi. Hyvinvointikertomus jakautuu kahteen osaan: hyvinvoinnin nykytilannetta kuvaavaan hyvinvointikertomukseen sekä hyvinvointisuunnitelmaan, jossa kuvataan tavoitteet ja toimenpiteet hyvinvoinnin kehittämiseksi.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kuuluu sekä kuntien että hyvinvointialueiden tehtäviin. Tätä edistämistyötä tehdään yhteistyössä myös mm. yhdistysten, järjestöjen, seurakunnan, yksityisten toimijoiden ja kuntalaisten kanssa. Eräänä vuoden 2025 kärkiteemana hyvinvointialueen ja kuntien välisessä yhteistyössä on ollut ennaltaehkäisevään työhön perustuvan Etelä-Savon preventiivisen mallin (ns. Islannin malli) suunnittelu.

Hirvensalmen kunnassa valmistui vuonna 2023 laaja hyvinvointikertomus ajalle 2023-2026. Tässä vuosiraportissa käsitellään vuotta 2025. Vuosiraportoinnin tarkoituksena on seurata ja verrata kuntalaisten hyvinvoinnin muutoksia edelliseen vuoteen verrattuna, mutta vuosiraportoinnissa saadaan myös pidemmän aikavälin tietoa. Vuosiraportointi perustuu hyväksyttyyn laajaan hyvinvointikertomukseen, joten seurattavat indikaattorit ovat pääosin samat. Uusi laaja hyvinvointikertomus- ja suunnitelma on tavoitteena laatia vuoden 2026 aikana. Koska hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on yhteinen tehtävä ja suunnan olisi oltava sama, uuden suunnitelman laadinnassa käytetään tukena mm. hyvinvointialueen yleistä hyvinvointisuunnitelmaa sekä Etelä-Savon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa 2026-2029.

OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS

1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

Indikaattoritiedoin osoitettu hyvinvointi on esitetty eri aihealueittain ja väestöryhmittäin:

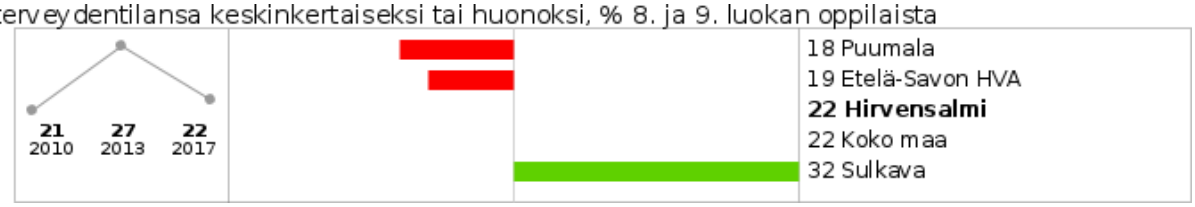
- Hyte-kerroin ja elinvoima
- Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet
- Nuoret ja nuoret aikuiset
- Työikäiset
- Ikäihmiset
- Kaikki ikäryhmät

Indikaattoritiedot on kerätty useista eri tietolähteistä (mm. Tilastokeskus, kouluterveyskysely, TEAviisarin liikunnan tiedonkeruu). Vertailukuntina ovat Puumala ja Sulkava, lisäksi vertailussa ovat koko maa ja Etelä-Savon hyvinvointialue. Indikaattoreissa on kuvattu tuoreimmista saatavilla olevista tiedoista prosentuaalinen muutos viimeisen vuoden ajalta. Huomioitavaa on, että joissakin indikaattoreissa muutos näkyy pidemmältä ajalta, sillä kaikkia tietoja ei kerätä jokaisena vuotena eikä täten muutosta verrattuna laajan hyvinvointikertomuksen tietoihin ole tapahtunut. Lisäksi indikaattoreissa on esitetty suunta ja vertailu. Indikaattoritiedoissa on esitetty uusimmat saatavilla olevat tiedot. Esimerkiksi kouluterveyskyselyissä joissakin indikaattoreissa otoskoko on liian pieni, jolloin tietoja ei ole saatavilla. Indikaattorit ovat kunnassa hyväksytyn laajan hyvinvointikertomuksen mukaiset, ja indikaattorit on valittu vuonna 2023 voimassa olleen kunnan hyvinvointikertomuksen vähimmäistietosuosituksen mukaisesti. Joitakin, yli 5 vuotta vanhaa tieta sisältäviä indikaattoreita, jotka eivät enää päivity, on jätetty tarkastelun ulkopuolelle verrattuna edellisiin vuosiraportteihin.

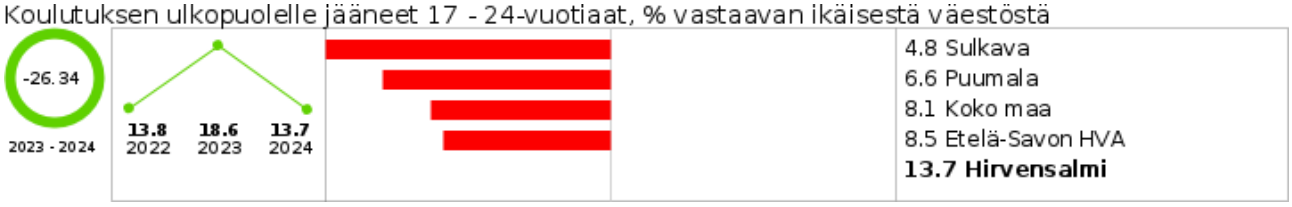
TALOUS, HYTE-KERROIN JA ELINVOIMA

HYTE-kerroin

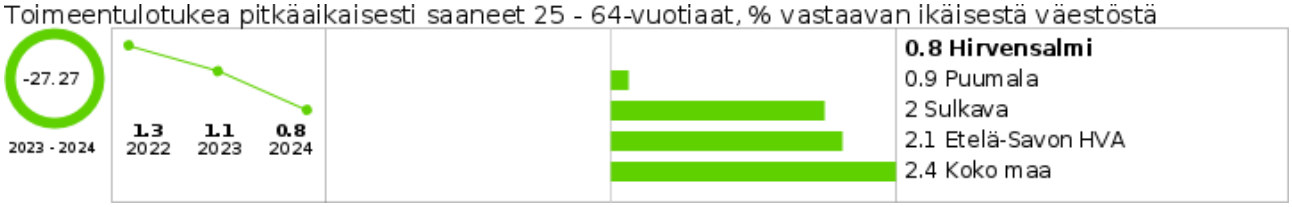
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista

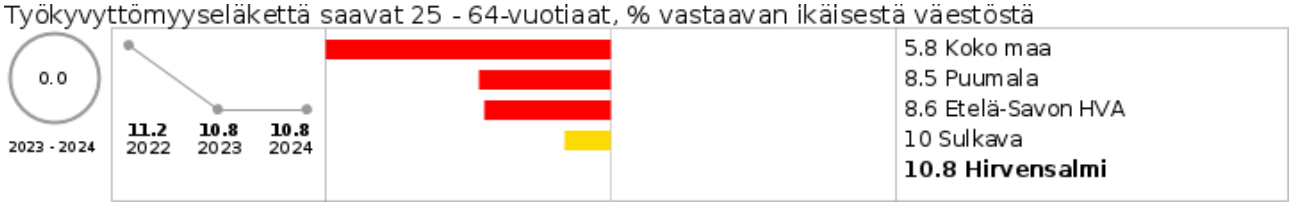
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

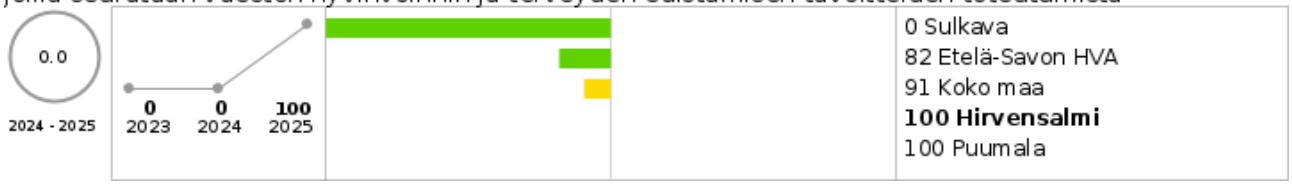
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä

Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista

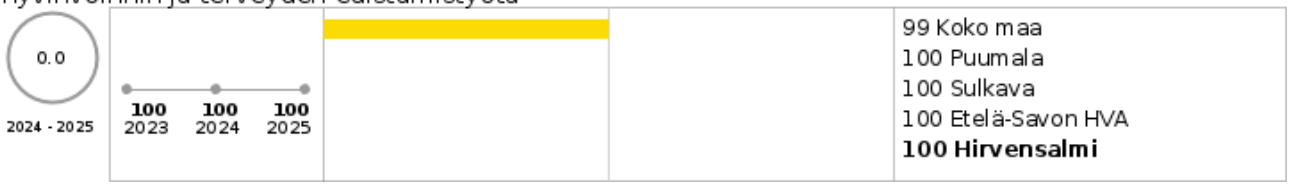
Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista

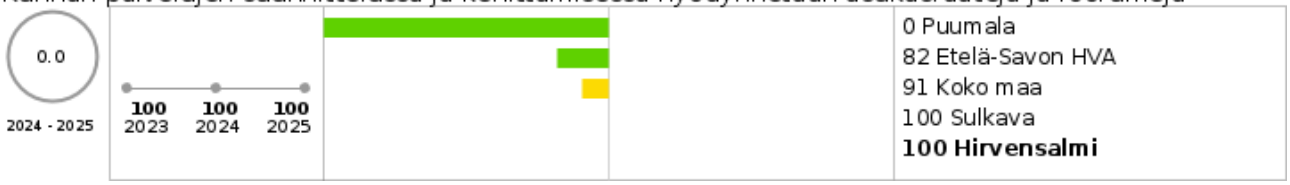
Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen

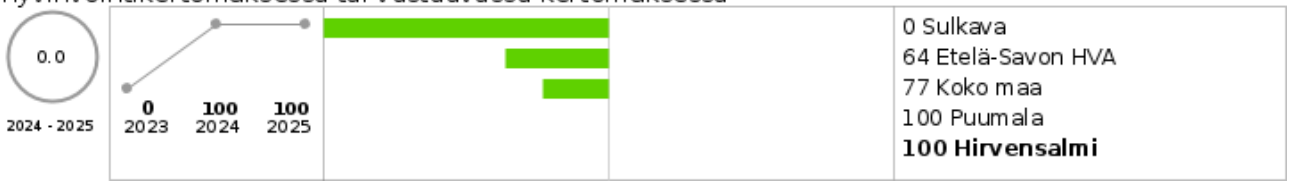
Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä

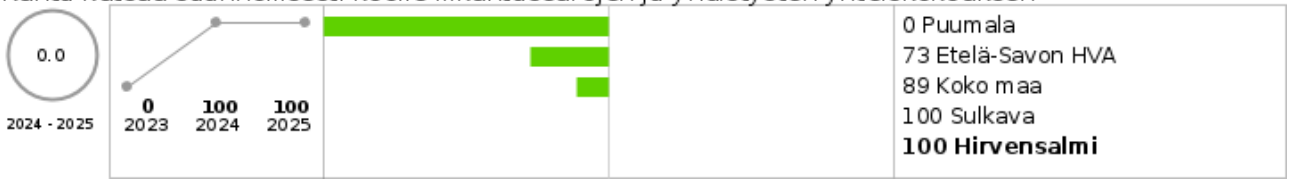
Kunnan palvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja

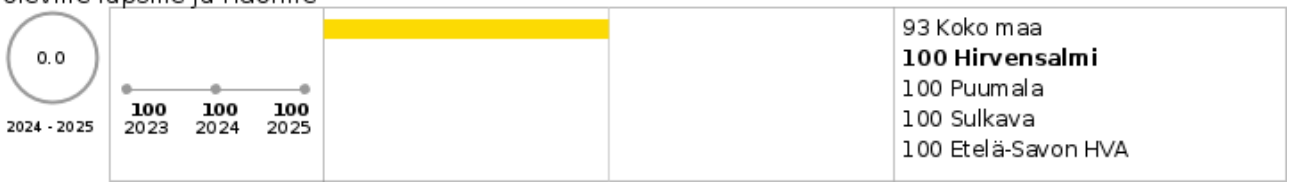
Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa

Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen

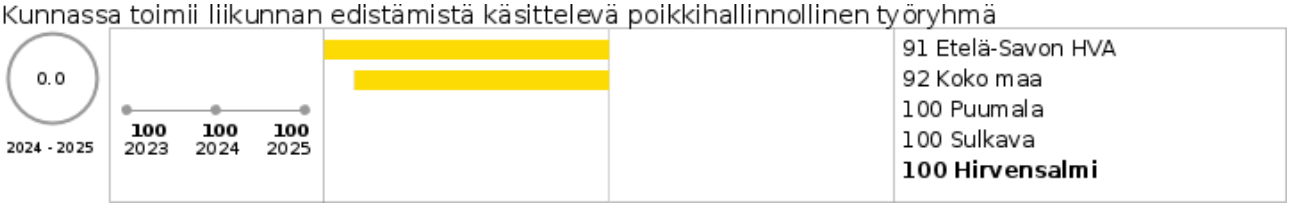
Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille

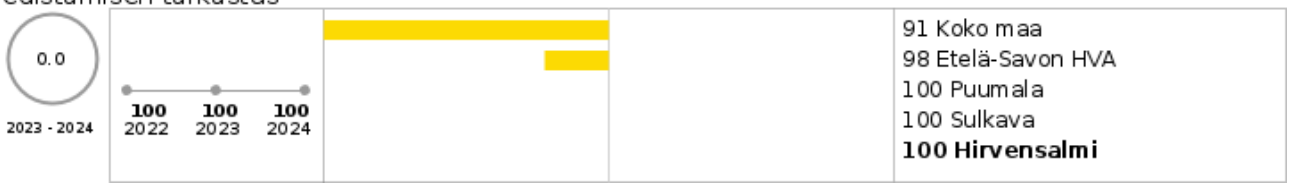
Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakkoarviointiin

Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä

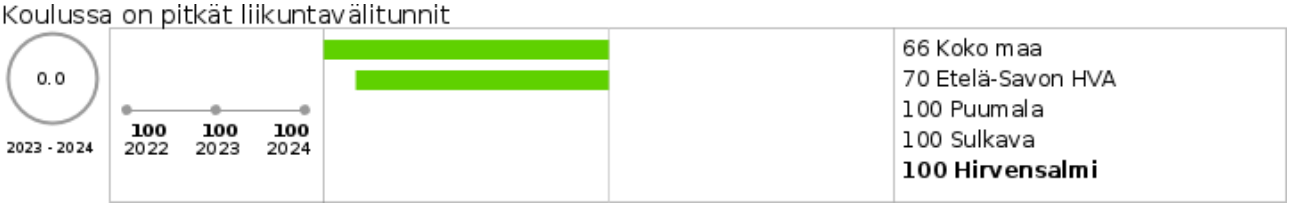
Kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus

Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa

Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit

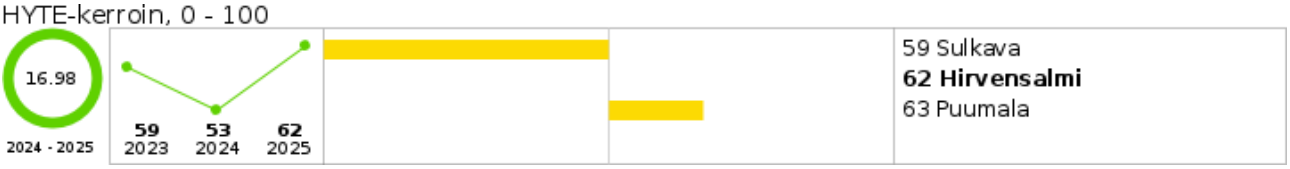
Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä

Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä

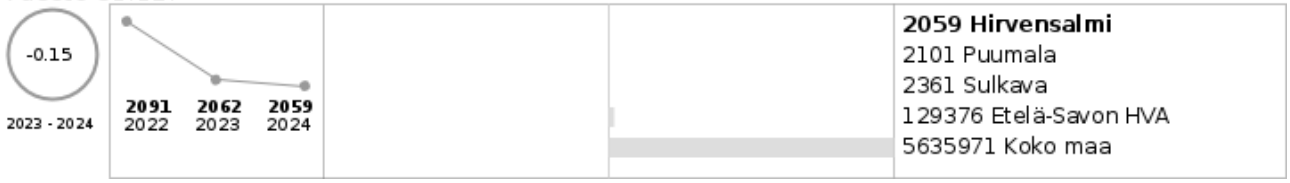
HYTE-kerroin, 0 - 100

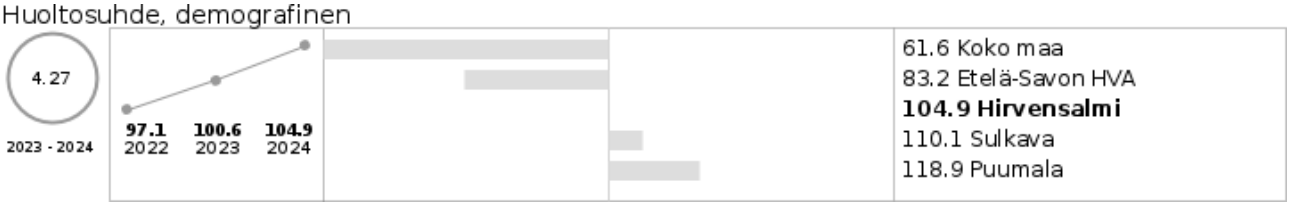
Elinvoima

Väestö

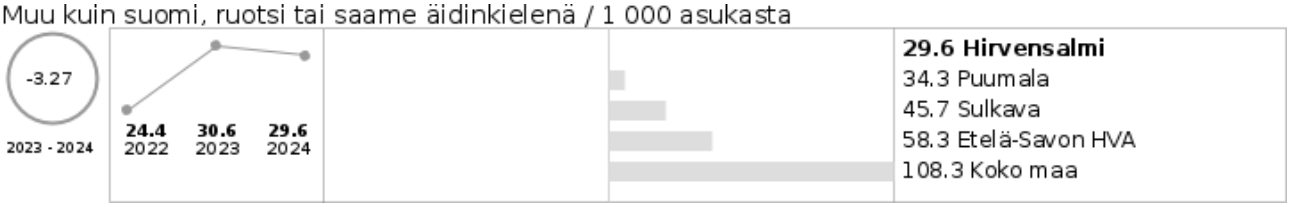
Väestö 31.12.

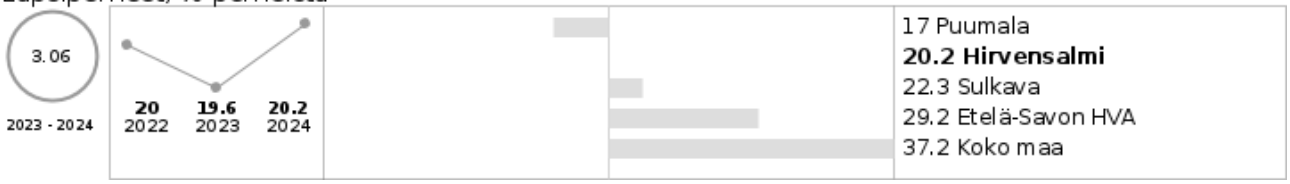
Huoltosuhde, demografinen

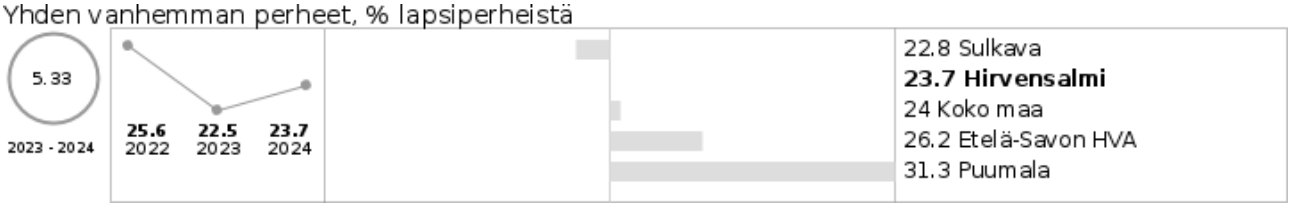
Muu kuin suomi, ruotsi tai saame äidinkielenä / 1 000 asukasta

Lapsiperheet, % perheistä

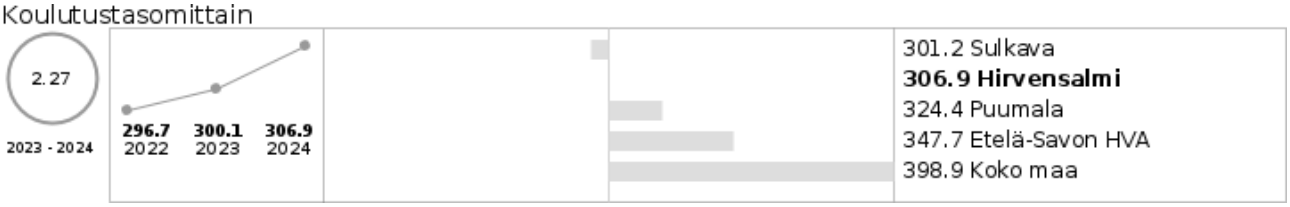
Yhden vanhemman perheet, % lapsiperheistä

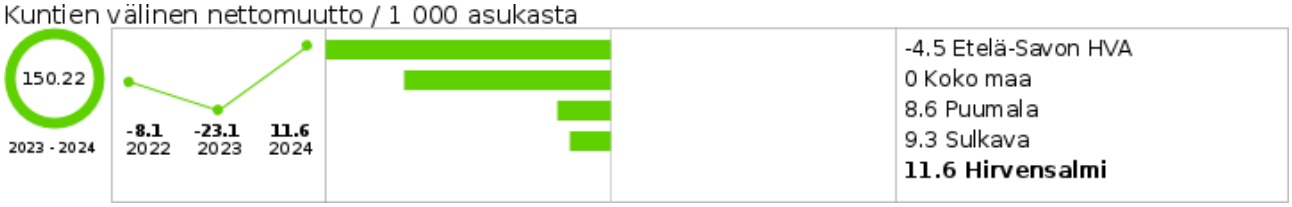
Yhden hengen asuntokunnat, % asuntokunnista

Koulutustasomittain

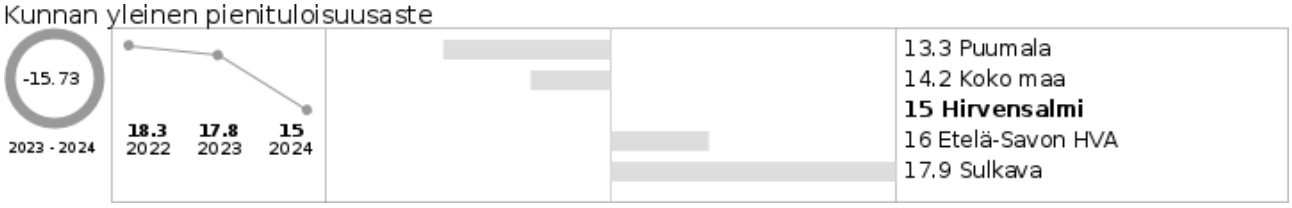

Kuntien välinen nettomuutto / 1 000 asukasta

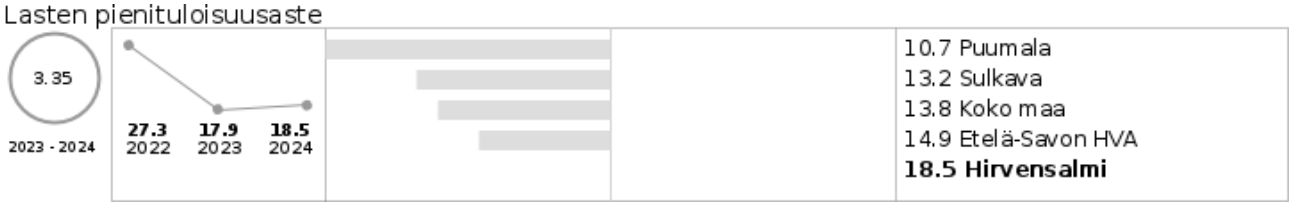

Elinvoima

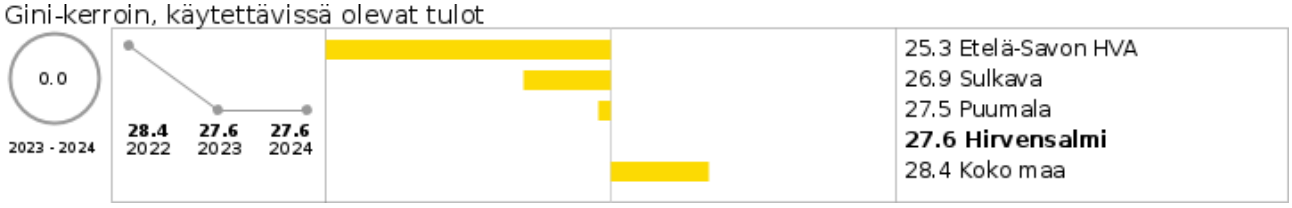
Kunnan yleinen pienituloisuusaste

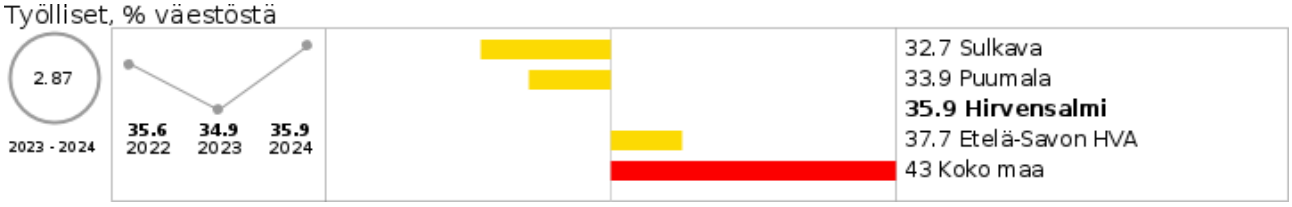
Lasten pienituloisuusaste

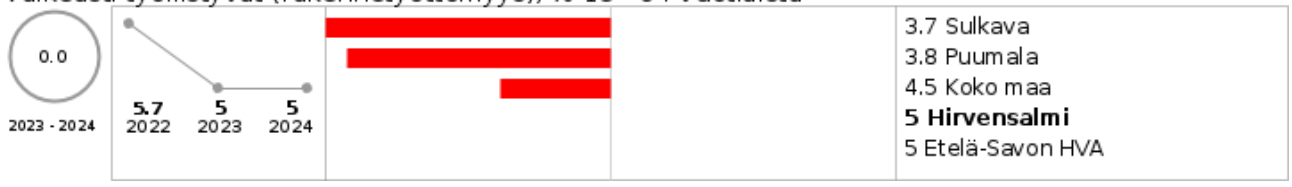
Gini-kerroin, käytettävissä olevat tulot

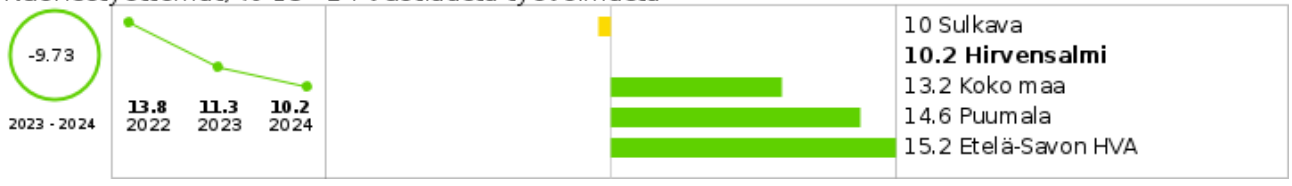
Työlliset, % väestöstä

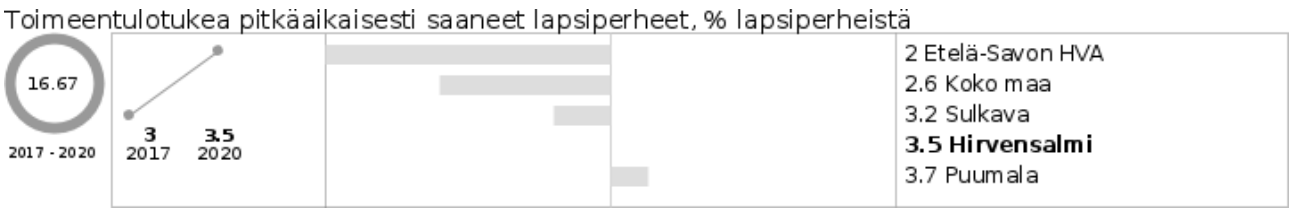

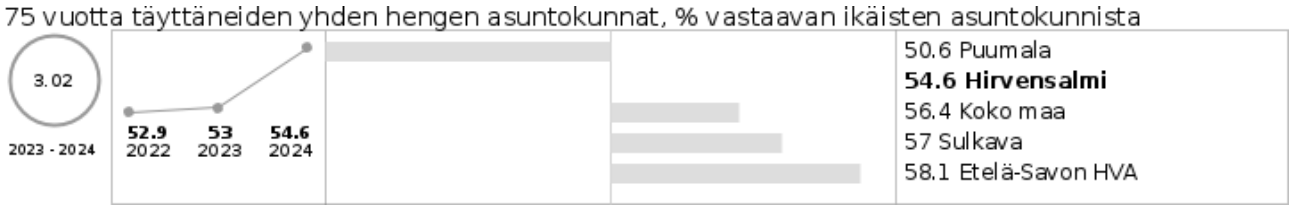
Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15 - 64-vuotiaista

Nuorisotyöttömät, % 18 - 24-vuotiaasta työvoimasta

TALOUS, HYTE-KERROIN JA ELINVOIMA – Yhteenveto

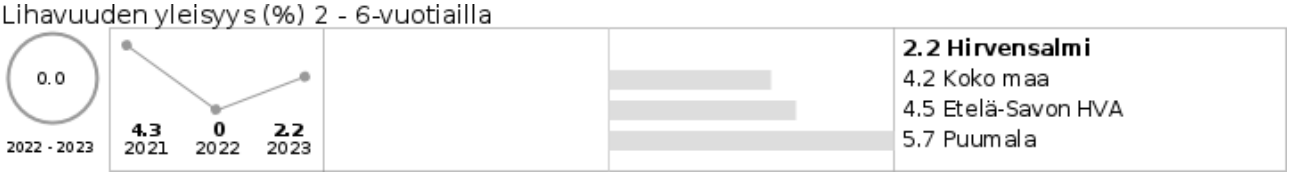
Hyte-kerroin on kuntien valtionosuuden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosa. Valtionosuuden suuruus määräytyy siis osaltaan kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön perusteella. Hyte-kerroin on ennen kaikkea kannustin ja työkalu laaja-alaiseen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöhön kuntalaisten hyväksi, ei niinkään itseisarvo. Hyte-kertoimeen kuuluu 15 kappaletta toimintaa kuvaavia prosessi-indikaattoreita (mm. kuntajohto, liikunta, peruskoulut, kulttuuri) ja 5 kappaletta tulosindikaattoreita. Hyte-kerroinindikaattorit on esitetty omassa osiossaan.

Hirvensalmen hyte-kerroin on noussut vuodesta 2024 vuoteen 2025 53 -> 62 (asteikko 0-100). Nousu vaikuttaisi johtuvan pääosin kolmesta tekijästä: kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä ovat vähentyneet, koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17-24 -vuotiaiden määrä on vähentynyt ja toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden 25-64 -vuotiaiden määrä on vähentynyt. Pieniä täsmätoimia on tehty vuoden aikana saatujen tulosten perusteella, esimerkkinä kunnan jakamat liukuestepohjalliset yli 65-vuotiaille kuntalaisille.
Kunnan väestömäärä on jatkanut hienoisessa laskussa. Tämä johtuu kuolleisuuden ja syntyvyyden välisestä erosta, sillä vuonna 2024, joka oli viimeisin tähän raporttiin saatu vuosi, nettomuutto Hirvensalmelle oli kuitenkin positiivinen. Positiivisena kehityksenä kunnan yleinen pienituloisuusaste on ollut laskussa, kun taas lasten pienituloisuusaste on ollut hienoisessa nousussa. Nuorisotyöttömyys 18-24 -vuotiaiden ikäluokassa on pienessä laskussa.

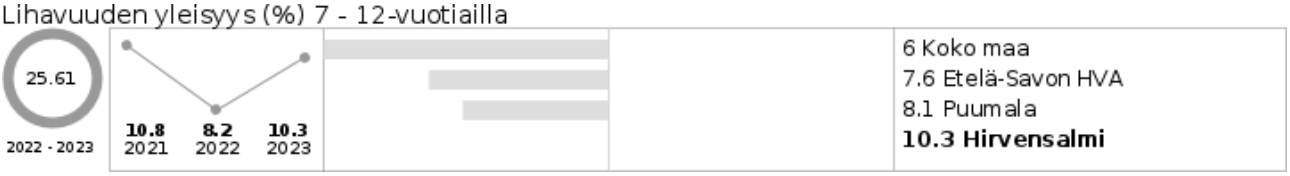
LAPSET, VARHAISNUORET JA LAPSIPERHEET
Hyvinvointi

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

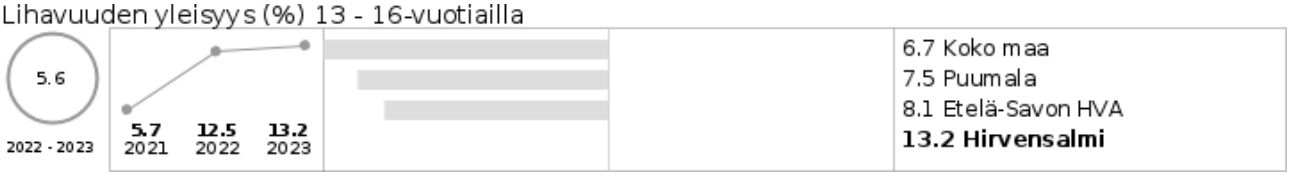
Lihavuuden yleisyys (%) 2 - 6-vuotiailla

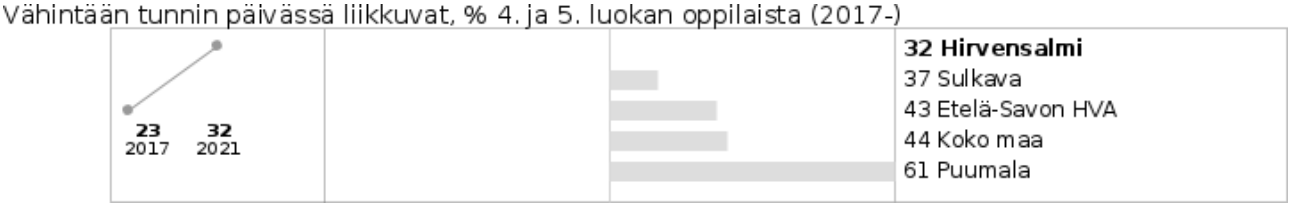
Lihavuuden yleisyys (%) 7 - 12-vuotiailla

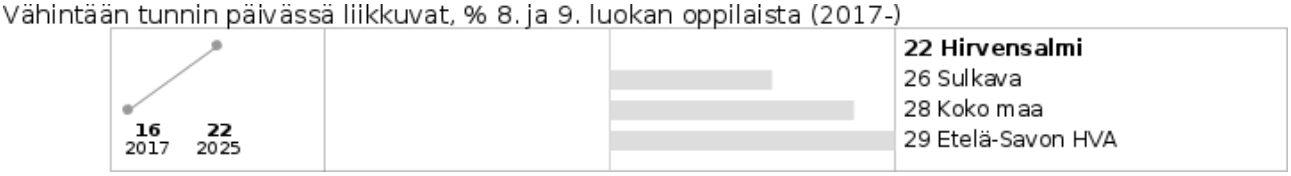
Lihavuuden yleisyys (%) 13 - 16-vuotiailla

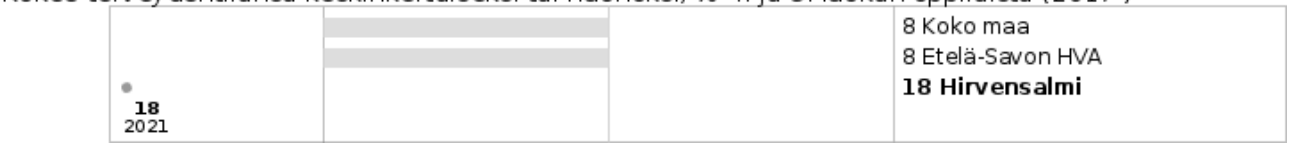
Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

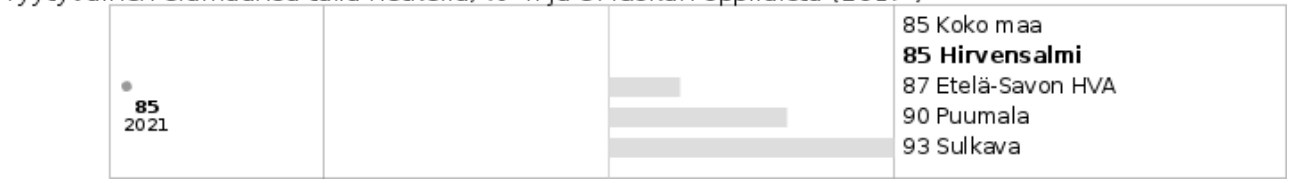
Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)

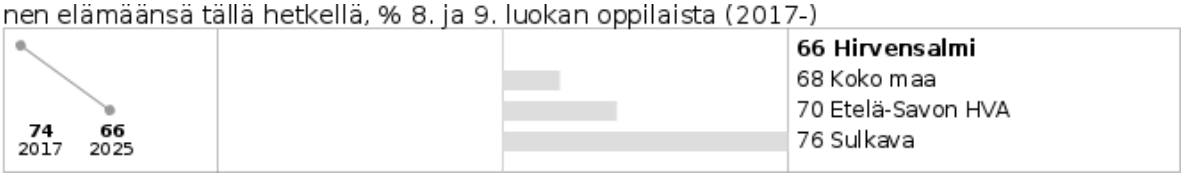
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat, % kaikista lapsiasuntokunnista

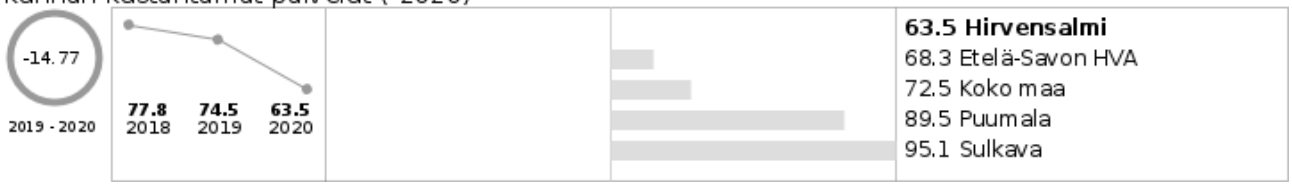
Ala-asteiden saavutettavuus, ala-asteikäiset, enintään 2 km [%]

Palvelut

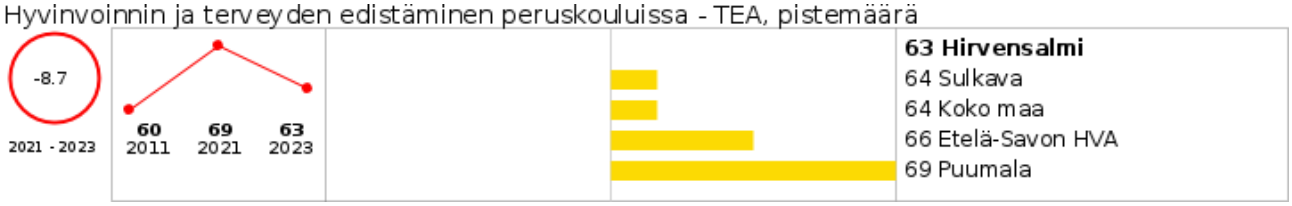
Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatukseen 31.12. osallistuneet 3 - 5-vuotiaat % vastaavan ikäisestä väestöstä, kunnan kustantamat palvelut (-2020)

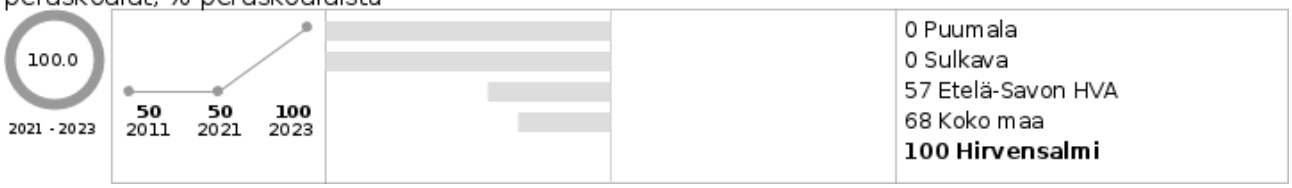

Koulu

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskouluissa - TEA, pistemäärä

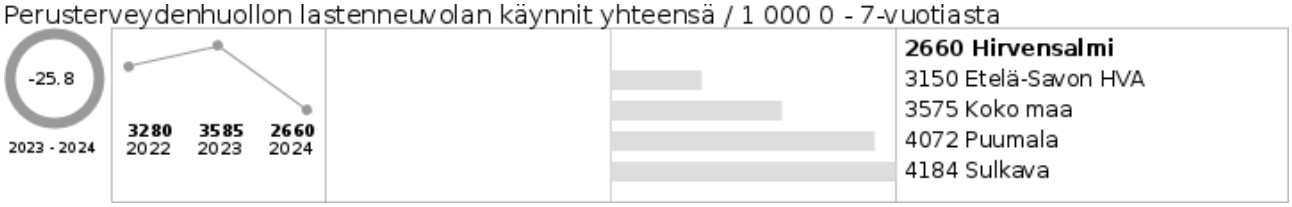

Ehkäisevää päihdetyötä yhteisesti kirjattujen käytäntöjen mukaisesti toteuttavat peruskoulut, % peruskouluista

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Perusterveydenhuollon lastenneuvolan käynnit yhteensä / 1 000 0 - 7-vuotiasta

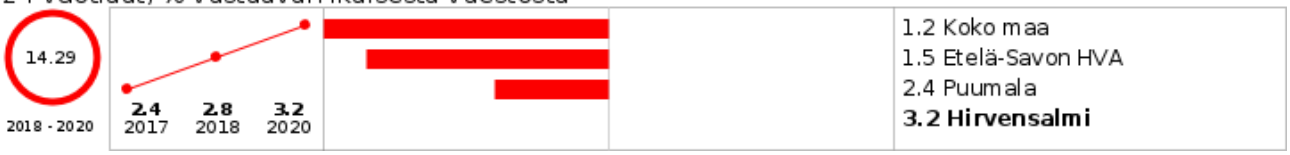
LAPSET, VARHAISNUORET JA LAPSIPERHEET – Yhteenveto

Lasten osalta liikunta-aktiivisuudessa on tapahtunut kehitystä 8.- ja 9. luokan oppilailla. Sen sijaan omaan elämäänsä tyytyväisten 8.-9. luokan oppilaiden osuus on laskenut edellisestä. Ahtaasit asuvien lapsiasuntokuntien osuus on lievässä kasvussa. Lasten ja nuorten osalta haasteet ovat kunnassa samankaltaiset kuin muutenkin yhteiskunnassa. Tietynlaista polarisoitumista on havaittavissa: hyvinvointierot ovat kasvaneet.

NUORET JA NUORET AIKUISET
Hyvinvointi

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

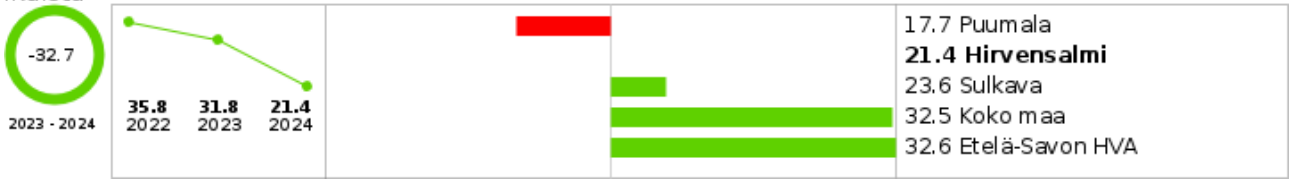
Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 16 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

TYÖIKÄISET
Hyvinvointi

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

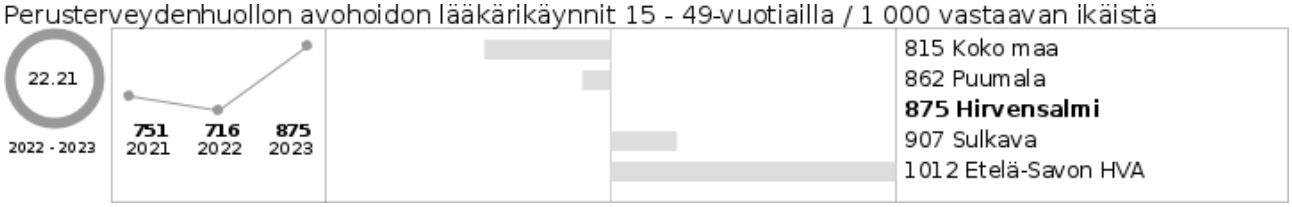
Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä

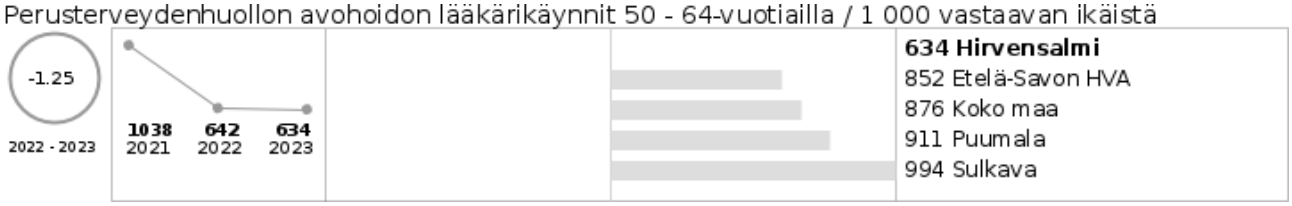
Palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 15 - 49-vuotiailla / 1 000 vastaavan ikäistä

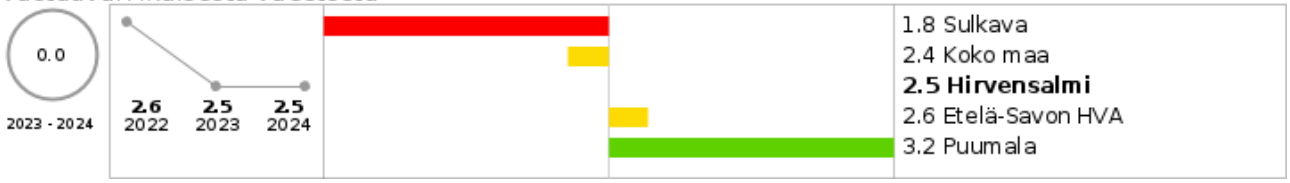
Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 50 - 64-vuotiailla / 1 000 vastaavan ikäistä

IKÄIHMISET
Hyvinvointi

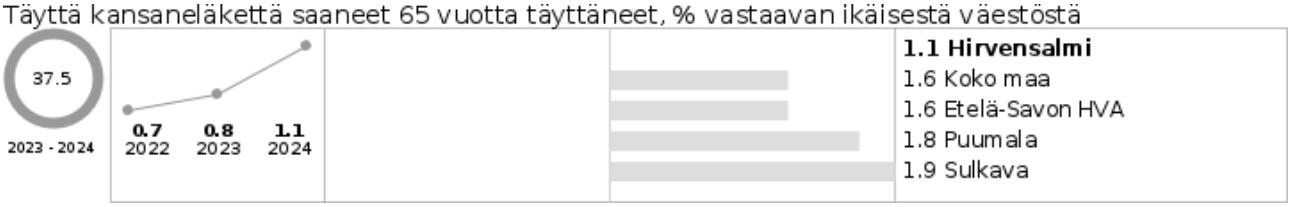
Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Erityiskorvattaviin lääkkeisiin psykoosin vuoksi oikeutettuja 65 vuotta täyttäneitä, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Opiskelu, työ ja toimeentulo

Täyttä kansaneläkettä saaneet 65 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

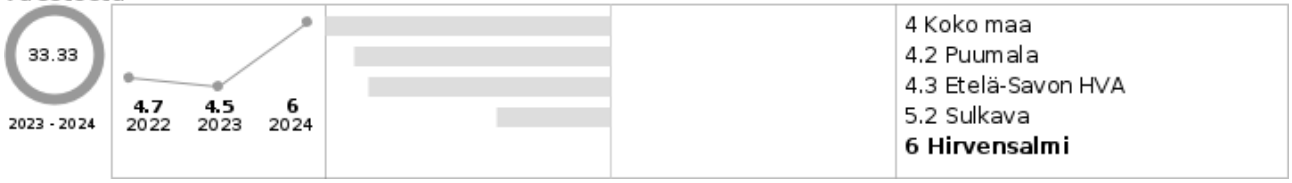
Päivittäistavarakauppojen saavutettavuus, iäkkäät, Enintään 500m [%]

Palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuolto

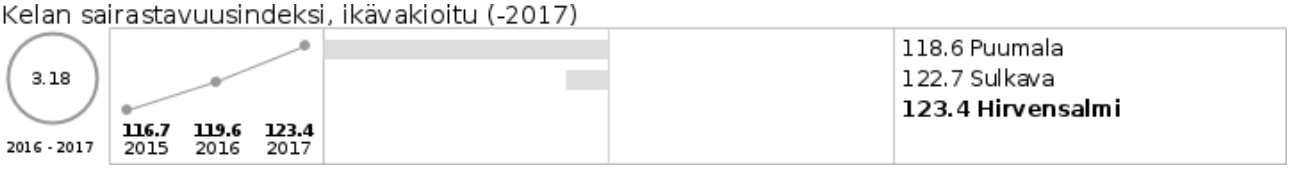
Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä

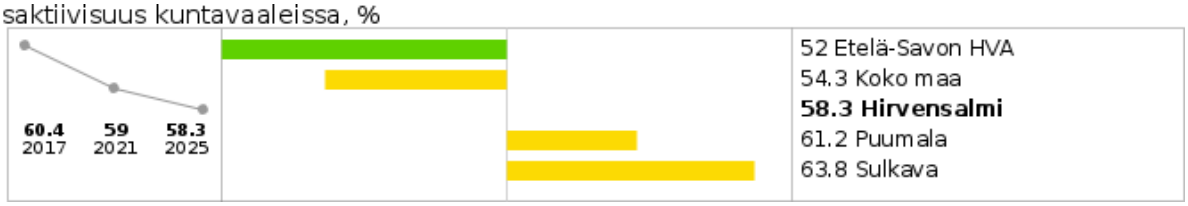
KAIKKI IKÄRYHMÄT
Hyvinvointi

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Kelan sairastavuusindeksi, ikävakioitu (-2017)

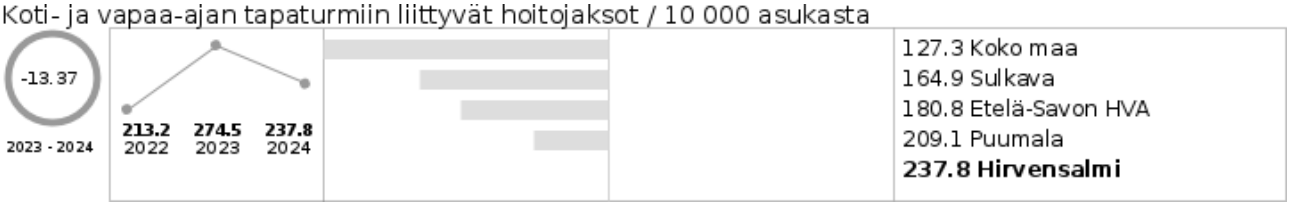

Äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa, %

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

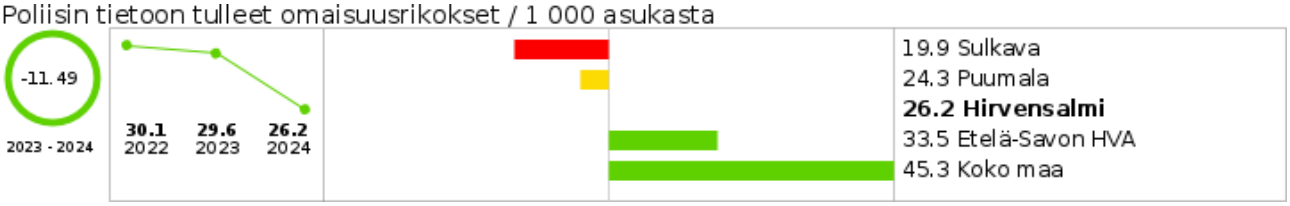
Koti- ja vapaa-ajan tapaturmiin liittyvät hoitojaksot / 10 000 asukasta

Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1 000 asukasta

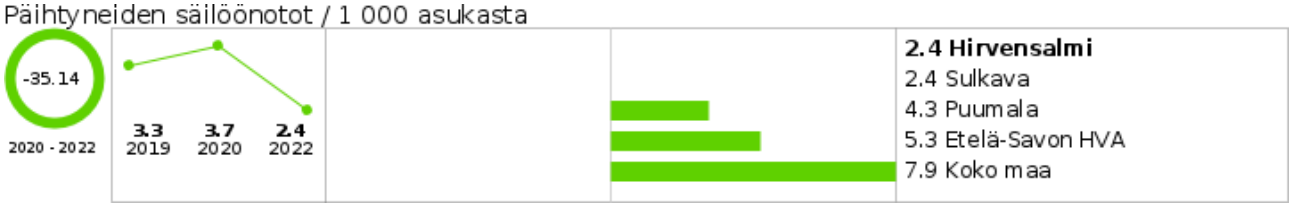
Poliisin tietoon tulleet omaisuusrikokset / 1 000 asukasta

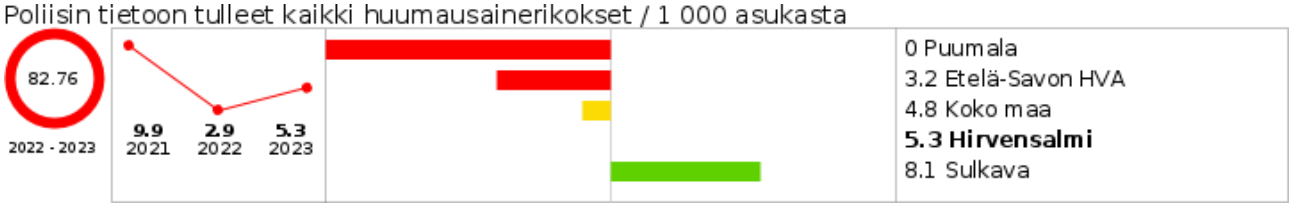
Poliisin tietoon tulleet liikenneturvallisuuden vaarantamiset ja liikennerikkomukset / 1 000 asukasta

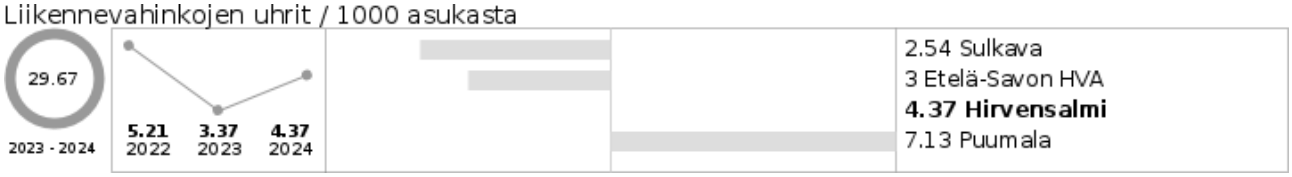
Päihtyneiden säilöönotot / 1 000 asukasta

Poliisin tietoon tulleet kaikki huumausainerikokset / 1 000 asukasta

Liikennevahinkojen uhrit / 1000 asukasta

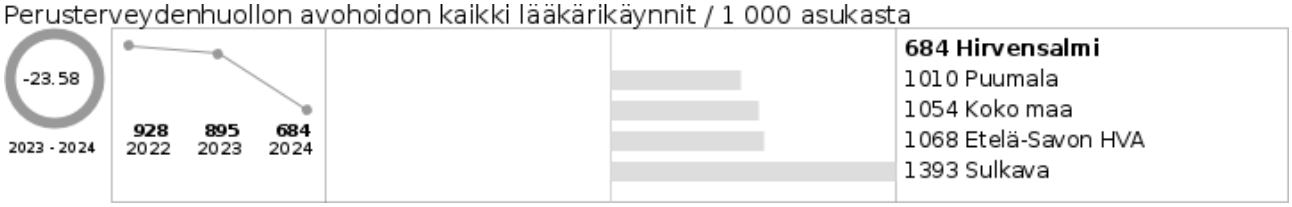
Lähivirkistykseen soveltuvien alueiden saavutettavuus, väestö, enintään 1000 m [%]

Palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Perusterveydenhuollon avohoidon kaikki lääkärikäynnit / 1 000 asukasta

Vapaa-aika

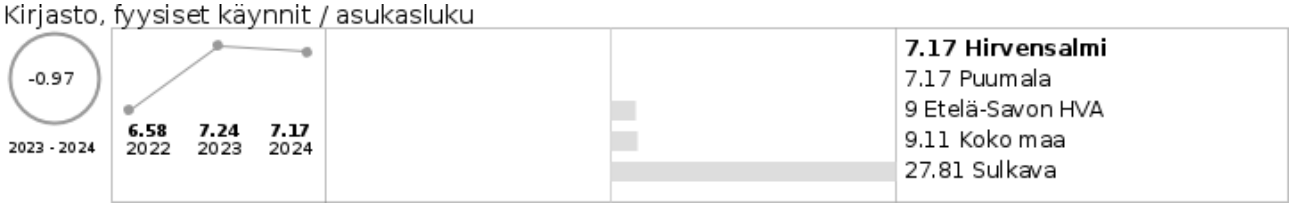
Liikunnan edistäminen kunnissa - TEA, pistemäärä

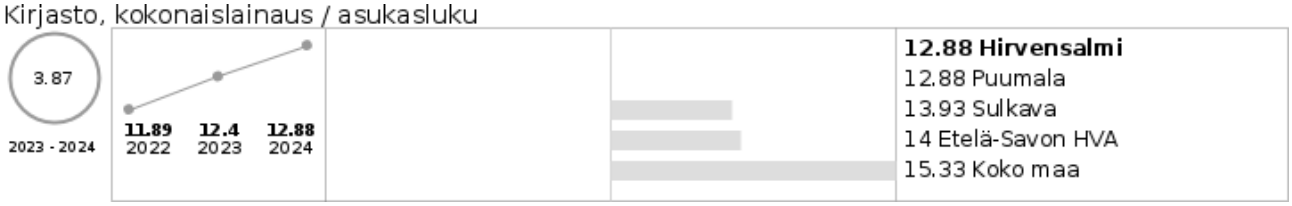
Talous

Vapaa-aika

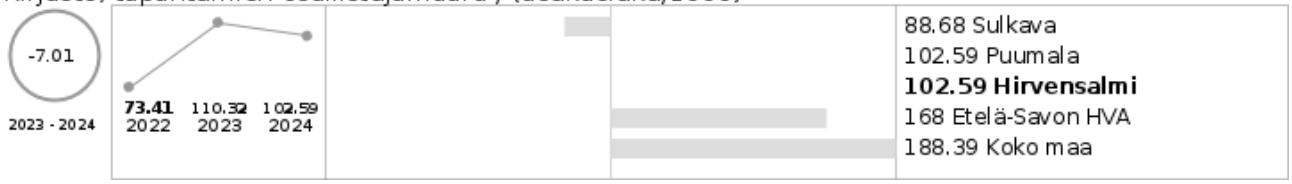
Kirjasto, fyysiset käynnit / asukasluku

Kirjasto, kokonaislainaus / asukasluku

Kirjasto, tapahtumien osallistujamäärä / (asukasluku/1000)

KAIKKI IKÄRYHMÄT – Yhteenveto

Työikäisten osalta mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneiden 25-64 -vuotiaiden osuus on laskenut. Kodin ja vapaa-ajan tapaturmiin liittyvät hoitojaksot olivat laskussa. Verrattuna vuoden takaiseen omaisuusrikosten ja liikennerikkomusten määrä on ollut laskussa kun taas henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten määrä on ollut nousussa.

OSA II HYVINVOINTISUUNNITELMA

Hyvinvointisuunnitelmassa on kuvattu toimenpiteet ja tavoitteet hyvinvoinnin parantamiseksi. Suunnitelmataulukkossa on listattu painopisteet ja tavoitteet sekä toimenpiteet, resurssit ja arviontimittarit tavoitteiden saavuttamiseksi.

2 Strategian painopisteet ja linjaukset

Hirvensalmella on vamistunut uusi kuntastrategia vuosille 2026-2033. Uusi strategia on hyväksytty kunnanvaltuustossa joulukuussa 2025. Uuden strategian mukainen laaja hyvinvointisuunnitelma vuosille 2027-2030 on tavoitteena laatia vuoden 2026 aikana.
Koska tämä raportti käsittelee vuotta 2025, ovat palvelutoiminnan ja hyvinvoinnin periaatteet ja painopisteet edellisen kuntastrategian mukaisesti seuraavat:

- Kunta keskittyy nykyisen palvelutason ylläpitämiseen, laadun kehittämiseen ja palveluiden saavutettavuuden turvaamiseen. Tarjottavat palvelut ovat kuntalaisia kohtaan tasapuolisia ja kustannustehokkaita. Toimintaa kuvaa positiivinen palveluhenkisyys.
- Kunnassa pidetään tärkeänä sitä, että keskeiset palvelut ovat saatavilla Hirvensalmella. Toimivat peruspalvelut lisäävät kuntalaisten arjen turvallisuutta ja sujuvuutta.
- Kunnassa hyväksytään se, että palvelut voidaan tuottaa myös muiden toimijoiden kuin kunnan toimesta ja että osa palveluista tuotetaan seudullisesti.
- Yhteistyötä naapurikuntien kanssa lisätään jolla pyritään saamaan parhaat käytännöt käyttöön.
- Kunnassa ikäihmiset, työikäiset ja perheet voivat hyvin ja lapsilla ja nuorilla on hyvä ja turvallista olla.
- Asuinympäristö on viihtyisä ja monipuolinen ja vapaa-ajanpalvelut ovat laadukkaita ja hyvin saavutettavissa.
- Sujuva päätöksenteko nähdään osana hyvää palvelutarjontaa.
- Lupa-asioissa käytetään sähköisiä menetelmiä.

3 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat

Hyvinvointityö on monialaista työtä, jossa hyvinvointia käsitellään ja seurataan useiden eri hallinnonalojen näkökulmasta. Hyvinvointikertomus linkittyy muiden kunnassa laadittujen ohjelmien ja suunnitelmien kanssa. Näitä ovat
- Kuntastrategia
- Varhaiskasvatussuunnitelma
- Esi- ja perusopetussuunnitelmat
- Etelä-Savon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma ja toimintaohjelma vuosille 2022-2023
- Toimintasuunnitelma ja talousarvio

Uusi Etelä-Savon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on valmistunut vuoden 2025 lopulla hyvinvointialueen vetämänä ja kuntien kanssa yhteistyössä. Suunnitelma sisältää laajasti tietoa ja toimenpiteitä lasten ja nuorten hyvinvoinnista koko maakunnan tasolla. Hirvensalmen hyvinvointisuunnitelma sisältää kuntakohtaista täydentävää tietoa myös jatkossa lasten ja nuorten osalta.

4 Hyvinvointisuunnitelma

Hyvinvointisuunnitelma on hyväksytty osana laajaa hyvinvointikertomusta 2023-2026. Alla olevassa suunnitelmatalukossa on esitetty tavoitteet, toimenpiteet, resurssit ja arviointimittarit hyvinvointityön ohjaamiseksi. Suunnitelmataulukossa kohdassa arviointimittarit toteumaa on arvioitu "liikennevalomenetelmällä" (vihreä=toteutunut, keltainen=toteutunut osittain, punainen=ei toteutunut). Arviointi on laadittu yhteistyössä kunnan eri toimialojen kanssa.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä toteutettiin kunnassa monialaisesti vuonna 2025. Hyte-työtä tehtiin arjessa ja sille luotiin edellytyksiä monialaisessa yhteistyössä perusopetus-, varhaiskasvatus-, vapaa-aika-, nuoriso-, maahanmuutto- ja teknisten palveluiden kanssa sekä yhteistyössä paikallisten yhdistysten, järjestöjen, yritysten, seurakunnan, hyvinvointialueen ja vapaaehtoisten kanssa.

Esimerkkeinä toimenpiteistä vuonna 2025 Harrastamisen Suomen mallin toimintaa jatkettiin, ja toiminnan avulla toteutettiin yhdessä paikallisten yhdistysten kanssa koulupäivän jälkeistä harrastus- ja kerhotoimintaa peruskouluikäisille. Kunta tuki kulttuuritoimintaa mm. erilaisten matkojen, tapahtumien ja avustusten muodossa. Senioreiden elintapaohjaus, jossa kunnan roolina on erityisesti liikuntaneuvonta, jatkui yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Liikuntaneuvontaa järjestettiin myös työikäisille. Liikuntaolosuhteita kehitettiin uuden, urheilukentältä Haapaniementielle kulkevan talvikunnossapidettävän kävelyreitin muodossa. Kunnan koollekutsumat, paikallisille yhdistyksille tarkoitetut yhdistysillat jatkuivat säännöllisesti. Vuonna 2024 alkanut koulunuorisotyön hanke jatkui koko vuoden 2025.

Ikäihmisten, työikäisten ja perheiden hyvinvoinnin edistäminen

Tavoite	**Toimenpiteet ja vastuutaho**	**Resurssit**	**Arviointimittarit**
Työllisyyden edistäminen	Toimitilojen ja toimintaedellytysten tarjoaminen yrityksille	Elinvoimapalvelut	Kunnan seuranta

	Nuorisotyöttömyyden lasku	Etsivä nuorisotyö, työllisyyspalvelut	Indikaattorit
	Pitkäaikaistyöttömien ja syrjäytymisuhan alla olevien työllistyminen ja aktivoiminen	Työllisyyspalvelut	Indikaattorit
	Vuokra-asuntojen tarjonta	Kunta	Kunnan seuranta
Ikäihmisten kotona asumisen tukeminen	Koti- ja tukipalveluiden oikea-aikainen antaminen	Hyvinvointialue	Indikaattorit
Syrjäytymisen ehkäiseminen	Päihteidenkäytön aikainen tunnistaminen	Etsivä nuorisotyö, hyvinvointialue	Indikaattorit
	Ystävä- ja vertaistukitoiminnan kehittäminen	Kunta, hyvinvointialue, järjestöt	Indikaattorit
	Ennalta ehkäisevän lapsiperhetyön kehittäminen	Hyvinvointialue, etsivä nuorisotyö, työllisyyspalvelut, varhaiskasvatus, koulu, maahanmuuttopalvelut	Indikaattorit
Terveysliikunnan edistäminen	Edistetään kolmannen sektorin tarjoamia harrastusmahdollisuuksia	Vapaa-aikapalvelut, koulu	Indikaattorit Harrastamisen mallin seuranta
	Aktivoidaan kuntalaisia liikkumaan	Vapaa-aikapalvelut, varhaiskasvatus, koulu, hyvinvointialue	Indikaattorit
	Lähiliikuntapaikkojen ylläpito	Vapaa-aikapalvelut, tekninen toimi	Lipas-tietokanta

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen

Tavoite	**Toimenpiteet ja vastuutaho**	**Resurssit**	**Arviointimittarit**
Syrjäytymisen ehkäiseminen	Lasten yksilöllisyyden huomioiminen	Varhaiskasvatus, koulu	Kouluterveyskysely
	Ennaltaehkäisevä työ, aikainen puuttuminen	Etsivä nuorisotyö, koulu, varhaiskasvatus	Kouluterveyskysely
	100 % perusopetuksen päättöluokkalaisista saavuttaa jatko-	Koulu	Kouluterveyskysely Indikaattorit

	opintokelpoisuuden ja jatko-opintopaikan		
	Koulupudokkaiden tilanteeseen puututaan nopeasti	Etsivä nuorisotyö, koulu	Kouluterveyskysely
Osallisuuden lisääminen	Nuorten aktiivisuuden lisääminen	Nuorisotoimi, vapaa-aikatoimi, järjestöt	Kouluterveyskysely Indikaattorit
	Vertaistoiminnan kehittäminen	Koulu	Kouluterveyskysely
Terveysliikunnan edistäminen	Fyysisen aktiivisuuden lisääminen	Koulu, nuorisotoimi, vapaa-aikapalvelut	Indikaattorit Kuntalaiskyselyt
	Passiivisen elämäntavan torjuminen	Koulu, nuoristotoimi, vapaa-aikapalvelut	Indikaattorit Kuntalaiskyselyt

Monipuolinen ja viihtyisä asuinympäristö

Tavoite	**Toimenpiteet ja vastuutaho**	**Resurssit**	**Arviointimittarit**
Asuinympäristön viihtyisyys	Asuinympäristön turvallisuus	Tekninen toimi	Indikaattorit
	Joukkoliikenneyhteydet	Tekninen toimi	Kunnan seuranta
	Tonttitarjonta	Tekninen toimi	Kunnan seuranta
	Toimivat peruspalvelut ja palveluiden saatavuus taataan	Tekninen toimi	Indikaattorit
Vapaa-ajan asukkaiden viihtyvyys	Harrastusmahdollisuudet	Vapaa-aikapalvelut, tekninen toimi	Lipas-tietokanta Kuntalaiskyselyt
	Toimivat peruspalvelut ja palveluiden saatavuus taataan	Kunta	Indikaattorit
Luonnonläheisyys	Lähiretkeilyn kehittäminen	Vapaa-aikapalvelut, tekninen toimi	Lipas-tietokanta Kuntalaiskyselyt